

El llaüt de Plató i la patergogia

Francesc J. Hernández i Dobon

Ricard Huerta. *Paternidades creativas*. Barcelona, Editorial Graó, 2013. Col·lecció "Micro-macro referencias", 40. 160 pàgines. ISBN: 978-84-9980-526-9

«Cap dona pot ser obligada a ser mare». Es resumeix així l'oposició a la contrareforma de l'avortament del ministre Gallardón. Com a lema resulta convincent, però es manté en la identificació que critica el part i la maternitat, només que invertint la implicació. La proliferació del debat sobre l'ésser-mare, plantejat d'una manera o d'altra, deixa un punt cec: l'ésser-pare. Què se sap de la paternitat? Saber es pot dir, almenys, en dos sentits. Al d'Aristòtil, més freqüent en les ciències, saber és classificar. Armats de bibliografies exhaustives, mostres representatives, metodologies determinants i tipologies ideals, es formulen principis universals i necessaris. D'aquesta manera, podríem apropar-nos a la paternitat amb la perícia de l'entomologia o de la microbiologia, però també amb la seua gèlida distància. En el sentit del saber de Plató, més infreqüent però no menys científic, saber és recordar, el que ve a significar exercitar l'ànima en la contemplació de les idees, i per sobre de totes la del Bé, despullant la psique de les impureses amb les quals va quedant llastada en la vida, una gimnàstica anímica que no promet conclusions, sinó elucidacions inherentment morals: el coneixement ho és per obrar el bé, o no és coneixement. El llibre *Paternitats creatives*, encara que no ho esmente explícitament, és un text deutor de Plató i la seua orientació del saber.

El professor Huerta ha escollit per al títol gairebé un oxímoron, un binomi

paradoxal l'enunciació del qual ja evidencia la tesi (com «contracte social» o «origen de les espècies»). Paternitat i creativitat no se solen vincular. Aquest és l'assumpte del llibre. D'alguna manera, el principi feminista «*on ne naît pas femme: on le devient*» ha blindat d'essencialisme qualsevol discurs sobre la maternitat, però no passa el mateix amb la paternitat. La seua consideració no està protegida d'essencialismes perquè ni tan sols està desenvolupada. Huerta es proposa animar-la, utilitzant pràcticament el mateix procediment platònic: el diàleg. Com en els col·loquis del fundador de l'Acadèmia, allò rellevant és acompanyar maièuticament el lector o la lectora, il·luminar-li el camí per, podríem dir recordant la sentència de Simone de Beauvoir, «esdevenir pare». Així, els dotze capítols del llibre recullen pràcticament diàlegs, confrontacions amb testimonis de pares (no recollits *verbatim*, sinó recreats sense eludir la ficció i amb gust per la bona expressió), amb obres literàries (des de J. Manrique fins C. McCarthy, sense oblidar *In Cold Blood* com *filo rosso* del llibre), amb produccions cinematogràfiques (des de De Sica a Pixar), amb obres d'art (que Huerta coneix bé per les seues facetes d'artista i professor de didàctica de l'expressió plàstica), amb composicions musicals i amb mitologies (un altre encertat gest de complicitat amb el deixeble de Sòcrates, que bé podria augmentar l'autor en successives edicions). Com el filòsof grec, Huerta no

pretén esgotar els assumptes, ni tan sols completar la seua nòmina, perquè allò important és el procés, la dialèctica de l'enllumenament: s'il·lumina alguna cosa i emergeix alguna cosa, com quan sorgeix un brollador.

Seguint els pitagòrics, Plató va defensar que el punt de partida del coneixement és l'admiració front a l'ordre prodigiós, que, en el seu cas, es tenia amb la dolorosa incomprensió de l'absurd i cruel procés a Sòcrates. On es lliga allò taumàtúrgic i allò traumatúrgic pot obrir-se (enllumenar-se) el camí a una *episteme* que busque la contemplació del Bé. Del mateix punt parteix Huerta: l'admiració davant l'etern esdevenir d'allò parental (tots tenim un pare) i l'eventual sostracció de la seua capacitat de realització que, en casos de separació matrimonial, efectua l'aparell jurídic, es combinen en la motivació del llibre. Les intempestives peripècies judicials per aconseguir la custòdia compartida, glossades a l'obra, són sexistes per kafkianes i viceversa. I, com sol passar en la ciència no aristotèlica, des de Plató a Pascal o Rousseau, la biografia es barreja amb el diàleg, perquè només des de l'experiència lúcida es pot establir el mètode ferm, enllumenar. Per això, declarar públicament (allò que fa el professor) és enunciar amb els altres (practicar la confessió). En aquest exercici de professar-confessar, Huerta no eludeix ni la narració en primera persona, ni els temes conflictius, ni la presa de partit. Per això, l'autor considera, entre d'altres, l'assumpte dels pares que declaren la seua homosexualitat o les famílies reconstruïdes amb pares homosexuals. Sortir de l'armari no és més que aparèixer en l'àgora. I en aquest assumpte també el llibre sembla seguir implícitament el fundador de l'Acadèmia. Quan es parla d'*amor platònic* caldria recordar que el deixeble de Sòcra-

tes (i potser el seu mestre) van quedar captivats per Alcibiades.

Si, com deia Nietzsche, Plató tenia moltes ànimes, podem entendre els seus diàlegs com un col·loqui continuat entre elles mateixes. De manera semblant, pel llibre de Huerta desfilen testimonis i relats (d'autors de procedències molt heterogènies, la qual cosa és un dels mèrits del llibre) que, precisament, són seleccionats perquè resulten constituents de la seua pròpia experiència. No són il·lustracions, sinó vivències. O millor, el relat de les vivències que és, com tot aprenentatge, essencialment narratiu (com proposa Ivor Goodson). La defensa de la pròpia coherència (cal recordar que el primer diàleg platònic és precisament l'*Apologia*) sorgeix de la pròpia *biograficitat* (en concepte de Peter Alheit i Bettina Dausien). Per això, allò creatiu no és la producció de allò aliè, sinó la instauració de l'harmonia pròpia com a garantia de la vida i viceversa: el llaüt que toca melodiosament el personatge mitològic d'Arió (p. 147) per embadalir el dofí i no morir al pèlag en ser rescatat pel cetaci.

És cert que l'obra proposa com un recurs més per establir proximitats entre pare i fills la visita a museus o el visionat de pel·lícules (on, seguint precisament l'orientació platònica implícita, poden donar-se situacions de proximitat semblants «a una experiència mística», p. 90). Quina altra cosa és l'anàlisi fílmica més que l'escapada de la caverna on el projector llança ombres sobre la pantalla? En general, es tracta, segons l'autor, d'aprofitar les alternatives que l'art ofereix a altres llocs (o no-llocs) concebuts precisament per neutralitzar proximitats (com ara, per citar exemples del llibre, la cinematografia estereotipada de la factoria Disney o els restaurants «familiars» de menjar ràpid, dissenyats precisament per facilitar la despersonalització i entreban-

car la proximitat). No obstant això, la consideració estètica de Huerta va més enllà: es tracta de traslladar la creativitat mateixa a la trama d'acostaments, complicitats i manifestacions d'afecte en què es pot convertir la paternitat, o, si hom prefereix, es tracta de recuperar el sentit d'aquella capacitat humana que els filòsofs alemanys del XVIII van vincular amb l'estètica i definir com «sensibilitat», naturalment seguint les petjades de Plató.

Com per als atenesos, el gust pel diàleg salva del dogmatisme: no hi ha una, sinó múltiples paternitats creatives. Per això el plural del títol. No es tracta d'un llibre d'autoajuda, encara que pot donar suport a persones que ho necessiten, sinó més aviat d'un text de masculinitats no masculinitzants, que poden llegir homes i dones, i que tracta també de fills i filles que (con)formen els pares; no és un llibre de pedagogia, sinó més aviat de «patergogia» (paraula que reclame ja que, per ara, s'ha escapat al panòptic googleà), o d'estètica amb ètica i viceversa, en definitiva, de la creació de les paternitats i de les paternitats creadores.